

оскільки виключає необхідність в межах інших (зокрема, цивільних) проваджень повторного встановлення судом юридичних фактів, які вже були встановлені у кримінальному провадженні;

4) чинним законодавством України не передбачено такого виду вироку, як обвинувальний вирок без призначення покарання. Водночас, ухвалення обвинувального вироку із призначенням покарання щодо померлої особи не уявляється можливим, оскільки на момент прийняття рішення відсутній суб'єкт, на якого має бути скероване покарання. Більше того, відповідно до практики ЄСПЛ будь-яке покарання, призначене померлій людині, порушує її людську гідність. Відтак, доцільно доповнити ч. 4 ст. 374 КПК положенням наступного змісту: «У разі, якщо кримінальне провадження щодо померлого підозрюваного, обвинуваченого було продовжено із метою його реабілітації, проте в ході судового розгляду підстав для реабілітації виявлено не було, суд виносить обвинувальний вирок без призначення покарання».

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ СВІДКІВ ДОШКІЛЬНОЇ ВІКОВОЇ ГРУПИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Зеленська К. С.

студентка 4 курсу

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Допит є однією зі складних слідчих (розшукових) дій і, водночас, слугує надійним способом отримання доказів. Найбільш незахищеними категоріями соціальних суб'єктів є малолітні, а тому підготовка до проведення їх допиту має включати повне та всебічне дослідження наявних матеріалів кримінального провадження, аналіз відомостей про особу допитуваного, а також вирішення питань про місце, час та режим здійснення допиту [1].

Психологи зазначають, що допит малолітніх свідків має проводитися з урахуванням належності дитини до певної вікової групи. Мінімальний вік, з якого малолітні можуть бути допитані як свідки нормами Кримінального процесуального кодексу України не встановлюється.

На практиці зустрічаються чимало прикладів, коли діти віком 3-5 років повідомляли на допиті дані, які сприяли встановленню об'єктивної істини у кримінальному провадженні [2]. Водночас, допит дошкільників рекомендується проводити лише тоді, коли з'ясувати важливі обставини неможливо іншим чином. Розглянемо деякі особливості, що пов'язані з підготовкою до допиту свідків дошкільної вікової групи.

Ключовим аспектом є вивчення індивідуально-психологічних особливостей допитуваного. Для дітей даної вікової групи характерна кмітливність, здатність до запам'ятовування деталей сприйнятого. У той же час, малолітні не завжди можуть передати загальну картину події, особливо якщо вона виходить за межі їх розуміння й інтересів. Перш за все, під час сприйняття дошкільники звертають увагу на яскраве, захоплююче, що не завжди буває суттєвим. Однак деталізація, притаманна сприйняттю неповнолітніх дошкільної вікової групи, дозволяє при відтворенні події давати показання про факти, яких не помітили дорослі. У цьому віці малолітнім не притаманна здатність до послідовного логічного мислення, і вони можуть надавати відповіді лише на зрозумілі їм запитання. Особливістю, характерною для неповнолітніх дошкільного віку, є підвищена схильність до фантазування. Наявність фантастичних моментів пояснюється прагненням сформувати в своїх уявленнях закінчену картину вигаданими подіями і обставинами [1, с. 24–29].

При провадженні досудового розслідування, у якому дошкільник є свідком, слідчий має враховувати стан здоров'я та рівень психологічного розвитку дитини, дослідити його суспільне оточення.

Важливою складовою підготовки до допиту є обрання місця його проведення. КПК України надає можливість слідчому самостійно визначити таке місце залежно від обставин кримінального провадження. Успішність проведення допиту дитини віком від 3 до 6-7 років визначається місцем розташування та облаштування приміщення. Вважаємо за доцільне проводити допит дітей дошкільної вікової групи в місцях, з якими їх пов'язують «теплі» спогади. Наприклад, парки, сквери чи приміщення улюблених секцій, які вони відвідують.

Підготовка наочного матеріалу також має свої особливості. Іграшки мають бути підібрані залежно від вподобань дитини та рівня її розвитку. Забезпечення звичної обстановки для дитини дасть можливість уникнути травмування психіки дитини й з'ясувати об'єктивну істину.

Строк, протягом якого свідки даної вікової групи мають бути допитані, КПК України не встановлюється. Проте психологи зазначають, що чим більше минає часу з моменту події, тим значніша ймовірність забування чи перекручення інформації. Тому варто не зволікати з допитом свідка дошкільного віку.

Однією з особливостей допиту дітей дошкільного віку є тривалість його проведення. Відповідно до ч. 2 ст. 226 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день. Дана норма є загальною, тобто поширюється на всі вікові групи [3]. Доцільним є обмеження допиту дошкільників, оскільки їх увага відрізняється невеликим обсягом та обмеженою стійкістю, що слід також враховувати при підготовці обсягу запитань для такої особи.

Малолітні даної вікової групи є досить вразливими, у них простежується схильність до надмірної поступливості та навіювання, тому під час підготовки до допиту слід звернути увагу на осіб, які здатні здійснювати негативний вплив на дитину під час його проведення. Дошкільники не тільки піддаються впливу, їм притаманна сором'язливість, схильність до заниженої самооцінки та надмірної чутливості до критики, невпевненість у своїх діях. Такій дитині буде досить важко розповісти правду при дорослих, які мають на неї психологічний вплив, тому в такому випадку доцільна допомога спеціаліста-психолога, який може запропонувати малолітньому у формі гри розповісти або показати ту інформацію про подію, свідком якої стала дитина [4, с. 65–66].

Отже, при підготовці до допиту свідків-дошкільників слід враховувати вікові особливості їх психіки, що обумовлюють поведінку цих осіб, впливають на характер сприйняття, аналіз та відтворення отриманої інформації. Крім того, слід враховувати характер стосунків з дорослими, з найближчого оточення дитини, коло її інтересів та уподобань. У зв'язку з цим, місце, час проведення, коло учасників, а також тактика допиту мають обиратися з урахуванням зазначених складових, що дозволить оптимізувати проведення допиту.

Література:

1. Павлюк Н. В. Процес формування показань неповнолітніх (інтерпретація та використання під час допиту) : монографія ; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків : Апостіль, 2013. 208 с.
2. Тищенко К. С. Особливості проведення допиту малолітніх та неповнолітніх на стадії досудового розгляду. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (2) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/150.pdf> (дата звернення : 23.03.2021).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 28 лист. 2019 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення : 24.03.2021).
4. Кочемировська О. О. Вікова психологія для суддів : дитина в контакт з законом. Харків, 2010. 132 с.